

Vieraslajitiedote

Vieraslajit

Vieraslajit ovat eläin-, kasvi- ja muita eliölajeja, jotka ovat levinneet luontaiselta levinneisyysalueeltaan uudelle alueelle ihmisen mukana joko tahattomasti tai tarkoituksella. Yleensä vieraslajit sopeutuvat huonosti uuteen elinympäristöönsä ja tuhoutuvat nopeasti, mutta jossain tapauksissa vieraslajit kuitenkin menestyvät, lisääntyvät ja vakiintuvat osaksi uutta elinympäristöään.

Jotkin vieraslajeista menestyvät erityisen hyvin ja ovat huomattava uhka aiheuttaessaan vakavaa vahinkoa alkuperäislajeille, viljelykasveille tai metsätaloudelle. Ne voivat myös aiheuttaa taloudellista haittaa vaikuttamalla ihmisten, eläinten tai kasvien terveyteen tai kiinteistöjen arvoon. Tällaisia selkeitä haittoja aiheuttavia vierasperäisiä lajeja torjutaan koko EU:n alueella ja niitä kutsutaan **haitallisiksi vieraslajeiksi**. EU:n säädökset antavat valtioille mahdollisuuden määrittää lisäksi **kansallisesti haitallisia vieraslajeja**. Jäsenvaltiot voivat määrittää näille lajeille omia rajoituksiaan. **Merkityksellisten haitallisiksi vieraslajeiksi** on nimetty lajit, jotka vaativat välittömiä toimenpiteitä. Suomessa merkityksellisten haitallisiksi vieraslajeiksi on nimetty vaaralliset kasvintuhoojat, jättiputket, kurturuusu, rapurutto, espanjansiruetana ja minkki.

Valtiot voivat lisäksi määrittää kansallisesti haitallisia vieraslajeja ja asettaa näille rajoituksia. EU:n luetteloon tai kansalliseen luetteloon kuuluvaa haitallista vieraslajia **ei saa tuoda** Suomeen EU:n ulkopuolelta eikä myöskään toisesta EU-maasta. Lajia **ei saa kasvattaa, myydä tai markkinoida**. **Lajin päästäminen ympäristöön on kielletty**. Kiinteistön omistajan tai haltijan on huolehdittava kohtuullisista toimenpiteistä kiinteistöllä esiintyvän unionin luetteloon kuuluvan tai kansallisesti merkityksellisen haitallisen vieraslajin hävittämiseksi tai sen leviämisen rajoittamiseksi, jos haitallisen vieraslajin esiintymästä tai sen leviämisestä voi aiheutua merkittävää vahinkoa luonnon monimuotoisuudelle taikka vaaraa terveydelle tai turvallisuudelle.

Vieraslajeihin liittyvä lainsäädäntö

Vieraslajeihin liittyvästä lainsäädännöstä ja hallinnasta säädetään muun muassa Kansallisessa vieraslajistrategiassa (2012), EU:n Vieraslajiasetuksessa (1143/2014), Vieraslajilaissa (1709/2015), Valtioneuvoston asetuksessa kansallisesti merkityksellisistä haitallisista vieraslajeista (1725/2015), Valtioneuvoston asetuksessa vieraslajeista aiheutuvien riskien hallinnasta (704/2019) ja Haitallisten vieraslajien hallintasuunnitelmassa (2019).

Vieraslajien torjunta

ELY-keskus valvoo vieraslajiasetukseen ja kansalliseen lakiin sisältyvien kieltojen ja velvoitteiden noudattamista. Kunnat toteuttavat vieraslajiseurantaa ja -torjuntaa, antavat neuvontaa ja tekevät yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa. Lisäksi kunnilla on vireillepano-oikeus, jolloin viranomaisella on oikeus määrätä vieraslajiesiintymä hävitettäväksi. Toimenpiteiden kohtuullisuutta arvioitaessa on kuitenkin otettava huomioon haitallisen vieraslajin hävittämiseen tai leviämisen rajoittamiseen käytettävissä olevat tavanomaiset keinot, toimenpiteistä aiheutuvat kustannukset sekä toimenpiteillä saavutettavissa oleva hyöty suhteessa kustannuksiin.

”Kun haitallista vieraslajikasvia kasvaa kiinteistöllä, joka on omistajansa tai haltijansa jatkuvassa käytössä ja hoidossa, Maa- ja metsätalousministeriön käsityksen mukaan lajin esiintyminen kiinteistöllä on perusteltua rinnastaa lajin kasvattamiseen. Myös peltojen ja pientareiden omistajan tai haltijan (esimerkiksi viljelijän) on hävitettävä haitalliset vieraslajit käytössään ja hoidossaan olevilta alueilta. Kyse voi siis olla vieraslajin kasvattamisesta siitä riippumatta, hoidetaanko lajia aktiivisesti vai onko kyse vain sen passiivisesta sietämisestä.

Jos hävittämättä jätetty laji pääsee leviämään kiinteistön ulkopuolelle, omistaja voidaan määrätä hävittämään myös tällaiset ympäristöön karanneet esiintymät. Vieraslajilain mukaan voi kuitenkin olla riittävää, että hävittämisen sijaan lajin leviäminen estetään tehokkaasti. Kunta vastaa yleisten alueiden omistajana, ettei haitallisten vieraslajikasvien anneta lisääntyä kunnalle kuuluvilla alueilla.”

Lajikohtaisten toimenpiteiden aikataulutus

Jättipalsami

Jättipalsamin torjunta tulee keskittää luonnoltaan arvokkaimmille alueille: suojelualueille ja niiden läheisyyteen sekä erilaisille rannoille, kuten rantalehtoihin ja purojen ja jokien varsille. Torjuntaa aktivoidaan asutuksen läheisyydessä etenkin taajamissa, joissa eniten esiintymiä.

Jättiputket

Hävitetään Suomesta vuoteen 2038 mennessä. Poistettavien esiintymien tärkeysjärjestys:

1. asutuksen keskellä ja virkistysalueilla olevat
2. uudet esiintymät
3. esiintymät, joista jättiputki leviää helposti ympäristöön
4. esiintymät, jotka uhkaavat uhanalaisia lajeja ja luontotyyppejä
5. luonnonsuojelualueilla olevat
6. arvokkaissa kulttuuriympäristöissä olevat esiintymät
7. kauempana ihmisasutuksesta ja kulkuväylistä olevat
8. esiintymät, joiden leviäminen ympäristöön ei ole todennäköistä jonkin leviämisesteen takia.

Kurturuusu

Hävitetään kiireellisimmin luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaimmilla alueilla ja niiden läheisyydestä, etenkin saaristosta ja rannikolta. Torjuntaa pitää samaan aikaan tehdä myös sisämaassa hävittämällä ja estämällä kurturuusukasvustojen leviämistä julkisilla viheralueilla, pihoilla ja puutarhoissa sekä tienvarsilla. Kurturuusun kasvatusta on kiellettyä kolme vuoden siirtymäajan jälkeen 1.6.2022.

Komealupiini

Torjunta tulee keskittää luonnonsuojelualueille, uhanalaisten ja silmälläpidettävien lajien esiintymispaikoille ja niiden läheisyyteen sekä tieympäristössä arvokkaille piennarniityille ja kedoille, joilla on monipuolinen lajisto.

VieKas LIFE –hanke

VieKas LIFE (2008–2023) on Suomen suurin haitallisten vieraslajien kartoitukseen, torjuntaan ja tietoisuuden levittämiseen keskittyvä hanke, joka keskittyy vieraslajikasveihin. VieKas LIFE-hankkeen tavoitteena on vähentää vieraslajien leviämistä koulutuksen ja viestinnän avulla, rakentaa kunnille kustannustehokkaita vieraslajiratkaisuja ja kehittää ympäristöystävällisiä torjuntatapoja. Koordinaattorina Suomen Luonnonsuojeluliitto ja Etelä-Savon aluekoordinaattorina toimii Marjaana Kovanen. Aluekoordinaattori vastaa kysymyksiin ja antaa kuntalaisille ohjeistusta vieraslajien torjuntaan. Aluekoordinaattori ottaa mielellään vastaan myös tietoa talkookohteiksi soveltuvista jättipalsamiesiintymistä taajamissa tai niiden läheisyydessä.

Lisätietoa osoitteessa: <https://viekas.laji.fi/>

Etelä-Savon aluekoordinaattori Marjaana Kovanen
puh. 044 776 4230 / marjaana.kovanen@sll.fi

Lisätietoa vieraslajeista:

Tunnista ja ilmoita, lainsäädäntö, usein kysytyt kysymykset: <https://vieraslajit.fi/>

Hallintasuunnitelmat, vieraslajilaki- ja asetus: <https://mmm.fi/vieraslajit>

